

IMPULSIONAREA DIGITALIZĂRII SERVICIILOR PUBLICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA PRIN CREAREA SPAȚIULUI DIGITAL COMUN

PROMOTING THE DIGITALIZATION OF PUBLIC SERVICES IN MOLDOVA AND ROMANIA THROUGH CREATING THE COMMON DIGITAL SPACE

Călin-Lucian BÎZU,
doctorand, USM, economist, România

SUMMARY

The digital economy and society are strategic objectives of the European Commission, as they represent preconditions for a context conducive to innovation, growth and competitiveness. From 2021, the digital skills strategy has a new dimension and orientation. The digital transformation strategies developed and implemented by Romania and the Republic of Moldova from the very beginning were focused on the digitization of public services, a process that will be boosted by the creation of a common digital space.

Keywords: *digital economy, digitization of public services, innovation, competitiveness, common digital space.*

Strategiile de transformare digitală dezvoltate și implementate de România și Republica Moldova de la bun început au fost axate pe digitalizarea serviciilor publice. În cadrul acțiunilor întreprinse prin eforturile comune ale specialiștilor de pe ambele maluri ale Prutului, se numără alinierea instituțiilor de profil din Republica Moldova și România la aceleași obiective strategice pe digitalizare și stabilirea cadrului de timp pentru atingerea acestora.

Este inerent ca strategiile de transformare digitală dezvoltate și implementate în sectorul public din România și Republica Moldova să fie convergente cu politicile, programele și strategia de digitalizare ale Comisiei Europene. Pentru Guvernul Republicii Moldova una dintre prioritățile de activitate este transformarea digitală profundă a țării, pe toate palierele. Transformarea digitală este menționată drept prioritate în programul de guvernare a actualului executiv, fiind în competența Ministerului dezvoltării economice și digitalizării, având scopul de coordonare a tuturor eforturilor pe domeniul de referință la nivel de Guvern și, în mod particular, a celor mai importante instituții specializate de resort: Agenția de Guvernare Electronică (AGE), Agenția de Servicii Publice (ASP) și Serviciul Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică (STISC).

În România, subiectul transformării digitale are un impact major asupra societății, fiind una dintre cele mai importante componente prevăzute și în Planul de Redresare și Reziliență. Planul Național de Redresare și Reziliență al României (PNRR) este conceput astfel încât să asigure un echilibru optim între prioritățile Uniunii Europene și

necesitățile de dezvoltare ale României, în contextul recuperării după criza COVID-19 care a afectat semnificativ țara, așa cum a afectat întreaga Uniune Europeană și întreaga lume.

Astfel, prin componenta C7 a PNRR al României este prevăzut domeniul de intervenție Transformare digitală, al cărui obiectiv este acela de a crea o infrastructură digitală coerentă și integrată la nivelul administrației publice din România care să ofere servicii digitale de înaltă calitate atât cetățenilor, cât și companiilor.

Prin realizarea acestui obiectiv sunt create condițiile pentru adoptarea tehnologiilor digitale în toate sectoarele și domeniile de activitate ale instituțiilor statului și pentru creșterea numărului de cetățeni și companii care vor putea beneficia și valorifica oportunitățile oferite de digitalizare. Implementarea pe scară largă a soluțiilor digitale va contribui, la creșterea gradului de transparentizare a activității autorităților statului și la reducerea barierelor birocratice, contribuind, de asemenea, la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

Transformarea digitală nu mai este un domeniu specializat, de nișă. Aceasta reprezintă un imperativ al timpului în toate sectoarele vieții și pe toate domeniile de activitate ale tuturor statelor lumii, inclusiv România și Republica Moldova. Oricare domeniu poate și trebuie să beneficieze de avantajele tehnologiilor moderne, simplificând sau eliminând procedurile birocratice, micșorând dependența de factorul uman, evitând procedurile repetitive și pur tehnice, excluzând factorii de corupție și sporind încrederea în instituțiile statului. Oricare stat al lumii are de ales între a implementa o transformare digitală veritabilă, care să includă majoritatea cetățenilor săi și să devină astfel mai competitiv în o lume tot mai tehnologizată sau a rămâne în urmă de la această tendință globală, conservând proceduri și practici care au devenit ineficiente, birocratice, greoaie, costisitoare.

Astăzi se lucrează la convergența strategiilor de transformare digitală dezvoltate și implementate în sectorul public din România și Republica Moldova cu politicile, programele și strategia de digitalizare ale Comisiei Europene. Primul nivel de convergență este cel cu Piața Unică Digitală. Piața Unică Digitală reprezintă demersul strategic al Comisiei Europene pentru accesul cetățenilor și afacerilor la mediile online digitale. În esență, Piața Unică Digitală reprezintă asigurarea mișcării libere a persoanelor, serviciilor publice și capitalului, accesarea și utilizarea serviciilor publice online în condiții de competiție corectă. Cei trei piloni de bază ai Pieței Unice Digitale sunt accesul, mediul digital, economia și societatea.

Un obiectiv strategic al Comisiei Europene, care influențează semnificativ gradul de adopție și de utilizare a serviciilor publice digitale, este facilitarea accesului cetățenilor la mediile și serviciile digitale. Comisia Europeană face demersuri pentru a spori numărul cetățenilor cu acces la medii digitale, pentru a dezvolta abilitățile de digitalizare, dar și pentru a valorifica într-o măsură mai mare potențialul strategic al instituțiilor în vederea transformării digitale.

Pentru a fi implementat cu succes, procesul de schimbare și transformare trebuie să fie însoțit de un amplu proces de dezvoltare a competențelor și abilităților digitale în instituțiile din sectorul public. Comisia Europeană promovează diverse inițiative care au ca principal scop dezvoltarea abilităților și competențelor digitale pentru forța de

muncă, cetățeni și modernizarea educației la nivelul Uniunii Europene. Digitalizarea serviciilor publice și migrarea lor exclusiv în medii digitale presupune, ca condiție, dezvoltarea competențelor digitale pentru ca cetățenii și stakeholderii instituțiilor publice să poată accesa și utiliza aceste servicii [1].

Economia și societatea digitală sunt obiective strategice ale Comisiei Europene, deoarece reprezintă condiții ale unui context propice pentru inovare, creștere și competitivitate. Începând cu anul 2021, strategia pentru competențe digitale are o nouă dimensiune și orientare. Având în vedere că majoritatea domeniilor lucrative și interacțiunea cu mediile digitale necesită competențe digitale, Comisia Europeană desfășoară noul Program Europa Digitală [2].

Acest program este esențial pentru dezvoltarea competențelor digitale, dar, mai ales, pentru creșterea gradului de valorificare a potențialului strategic instituțional. Potențialul strategic instituțional este definit de capacități, capacități, competențe și abilități instituționale. Parcurgerea nivelurilor de maturitate digitală instituțională presupune formarea și utilizarea competențelor digitale ale angajaților și cetățenilor. Pentru dezvoltarea acestor competențe, Comisia Europeană a înființat coaliția pentru competențe și locuri de muncă digitale. Această coaliție reunește țările membre, companii, parteneri sociali, ONG-uri și instituții educaționale pentru a forma competențe digitale în Europa. Coaliția pentru competențe și locuri de muncă digitale promovează excelența prin susținerea inițiativelor de educație pentru digitalizare, iar la nivelul Uniunii Europene există un depozitar de proiecte pentru formarea competențelor digitale care pot fi aplicate în orice moment în orice țară. Ca obiectiv strategic coaliția are în vedere competențe digitale pentru: cetățeni, forță de muncă, profesioniști din domeniul TIC și în domeniul educațional.

Un alt obiectiv strategic al Pieței Unice Digitale este crearea unei societăți digitale incluzive. Orașele inteligente, îmbunătățirea accesului la servicii de eGuvernare și eSănătate vor crește convergența spre Europa Digitală. O societate digitală care dispune de acces, servicii publice digitale, competențe și instrumente digitale va genera incluziune. Piața Unică Digitală are ca obiectiv crearea condițiilor pentru ca rețelele și serviciile digitale să se dezvolte. Rețele de comunicații cu siguranță cibernetică și bandă largă pot asigura o rată mai mare de adopție a serviciilor publice digitale de către cetățeni. Intențiile strategice de inovare a serviciilor publice și digitalizarea lor necesită un context propice, o infrastructură flexibilă și un cadru protejat pentru investiții în rețele digitale, precum și un anumit context concurențial. Serviciile publice digitale sunt livrate către cetățeni prin intermediul platformelor digitale, iar Comisia Europeană acordă o atenție deosebită rolului central pe care-l au platformele digitale în procesul transformării digitale.

Orientarea strategică actuală a Comisiei Europene este fundamentată pe dinamica contextelor socio-economice și pe centrarea activităților, indiferent de specificul lor, pe date. Prin urmare, este evident rolul tehnologiilor și soluțiilor digitale în evoluția sistemelor, a instituțiilor și a societății în ansamblul ei. Instituțiile sunt nevoite să devină „inteligente” din punct de vedere strategic, nu doar pentru a înțelege dinamica schimbărilor, ci și pentru a-și valorifica potențialul instituțional prin digitalizare.

Pentru a corespunde acestor orientări strategice ale UE, Republica Moldova și Ro-

mânia lucrează la crearea unui spațiu digital comun și acest deziderat este consfințit în Memorandumul de înțelegere în domeniul transformării digitale dintre guvernul României și Guvernul Republicii Moldova [4], semnat în cadrul ședinței comune a Guvernelor, la 11 februarie 2022, de către viceprim-ministrul pentru digitalizare al Republicii Moldova și ministrul cercetării, inovării și digitalizării al României. Semnarea acestui Memorandum reprezintă o premieră și constituie un pas important în ceea ce privește dezvoltarea unui spațiu digital comun între cele două țări. Documentul prevede un șir de obiective de cooperare bilaterală, între care:

- dezvoltarea platformelor, infrastructurilor digitale și a serviciilor publice electronice;
- realizarea schimbului de date;
- recunoașterea mutuală a semnăturilor electronice;
- facilitarea investițiilor și a antreprenoriatului inovativ în domeniul tehnologiei informației;
- asigurarea securității cibernetice.

Semnarea Memorandumului de înțelegere în domeniul transformării digitale dintre Republica Moldova și România vine să impulsioneze cooperarea bilaterală pe acest segment și să asigure, totodată, transpunerea normelor europene și aplicarea unor standarde comune care vor deschide oportunități de participare împreună la proiecte de dezvoltare și transformare digitală, finanțate din programele de asistență financiară ale Uniunii Europene. Acest lucru înseamnă o multitudine de beneficii, pe care le va resimți fiecare cetățean, entitățile din sectorul public, privat, mediul academic și asociativ, pentru că aceste avantaje se referă la promovarea democrației digitale participative, dezvoltarea raporturilor economice, impulsionearea comerțului electronic, dezvoltarea și valorificarea serviciilor publice electronice etc.

În contextul Memorandumului [4], în vederea creării cadrului instituțional de implementare a fost înființată o Comisie mixtă interguvernamentală responsabilă de aplicarea *Memorandumului de înțelegere în domeniul transformării digitale dintre Republica Moldova și România*. Misiunea Comisiei ține de colaborare și sprijin reciproc pentru impulsionearea cooperării bilaterale, efectuarea schimbului de experiență, mobilizarea resurselor tehnice, financiare și umane în vederea dezvoltării spațiului digital comun între Republica Moldova și România.

În acest context, considerăm că crearea și intensificarea parteneriatului strategic și al dialogului funcțional dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României în domeniul transformării digitale va avea un impact pozitiv în toate sectoarele, care necesită adoptarea și adaptarea unor soluții digitale noi, ce vor putea să răspundă eficient necesităților emergente ale utilizatorilor.

În cadrul acțiunilor întreprinse prin eforturile comune ale specialiștilor de pe ambele maluri ale Prutului, se numără alinierea instituțiilor de profil din Republica Moldova și România la aceleași obiective strategice pe digitalizare și stabilirea cadrului de timp pentru atingerea acestora, fiind identificate obiectivele de bază [3]:

- Dezvoltarea serviciilor publice digitale după standarde europene și ridicarea nivelului de alfabetizare digitală a națiunii;
- Identificarea mecanismelor juridice prin care va fi asigurată reutilizarea soluțiilor digitale;

- Republica Moldova va partaja cu instituțiile de profil din România serviciile electronice și platforme guvernamentale care și-au demonstrat eficiența și se bucură de apreciere în lume;

- Pregătirea platformei tehnice pentru dezvoltarea unor servicii publice prestate de autoritățile din România în calitate de prototipuri, bazate pe serviciile guvernamentale dezvoltate în Republica Moldova;

- Inițierea procedurilor de recunoaștere mutuală a semnăturilor digitale emise de cele două state, astfel asigurând interoperabilitatea identității electronice, precum și inițierea negocierilor comune cu UE de recunoaștere a semnăturilor calificate emise de Republica Moldova;

- Înregistrarea progreselor în elaborarea cadrului de securitate cibernetică pentru Republica Moldova. În domeniul securității cibernetică România a atins rezultate remarcabile și expertiza specialiștilor din România și Estonia este mult apreciată în elaborarea modelului de securitate cibernetică, activitate sprijinită de proiecte finanțate de UE și SUA.

La finele anului 2022, au fost semnate două documente importante, care urmăresc scopul consolidării relațiilor de cooperare în domeniul digitalizării între guvernele Republicii Moldova, României și două companii private, Microsoft și compania românească UiPath.

Colaborarea trilaterală între cele două guverne și companiile Microsoft și UiPath deschide noi perspective și oportunități pentru dezvoltarea digitală a Republicii Moldova și a României. Aceste acorduri de colaborare nu au caracter sau angajament comercial. Ele sunt acorduri de parteneriat strategic, în care părțile sunt motivate de dorința de a conlucra într-o echipă comună la digitalizarea celor două țări.

Comisia se va axa pe implementarea proiectelor și inițiativelor comune, dezvoltarea investițiilor în sectorul tehnologiei informațiilor, elaborarea soluțiilor digitale inovative în interesul cetățenilor de pe ambele maluri ale Prutului. Între domeniile de cooperare care necesită a fi menționate sunt:

- Dezvoltarea serviciilor publice electronice la toate nivelurile de guvernare;
- Schimbul de date și interoperabilitatea sistemelor informatice între cele două țări;
- Automatizarea proceselor administrative;
- Recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice;
- Securitate cibernetică;
- Facilitarea investițiilor și antreprenoriatului, dezvoltarea afacerilor;
- Implementarea platformelor și infrastructurilor dezvoltate aici și în România;
- Participarea în comun la programe și inițiative, desfășurate la nivelul Uniunii Europene;
- Transfer de experiență și bune practici, instruirea specialiștilor și dezvoltarea de politici sectoriale;
- Dezvoltarea societății informaționale etc.

În concluzie, ținem să subliniem că în România, cadrul larg de servicii publice cerut de guvernanta digitală este în proces de constituire, fiind prevăzut pentru realizare prin Planul Național de Redresare și Reziliență. Coroborând acest element cu lipsa unui catalog clar al serviciilor publice digitale, putem deduce că fragmentarea serviciilor va

continua, atât din cauza aplicării principiilor noului management public, mai ales a descentralizării, cât și din cauza lipsei resurselor și a autonomiei locale.

În Republica Moldova, Agenția de Guvernare Electronică, în calitate de entitate responsabilă pentru spațiul digital comun cu România, va contribui la co-crearea, testarea și implementarea în comun a soluțiilor digitale în sectorul public. Printre prioritățile etapei inițiale de dezvoltare a spațiului digital comun se numără consolidarea infrastructurii digitale din sectorul public, susținerea proceselor de dezvoltare a societății digitale și economiei digitale inovatoare și reziliente comune, sprijinirea eforturilor comune de preluare și transpunere a noilor tehnologii. La moment există o agendă comună clară, prin care a fost asumat angajamentul de colaborare și susținere reciprocă pentru impulsionarea cooperării bilaterale, efectuarea schimbului de experiență, mobilizarea resurselor tehnice, financiare și umane, în vederea dezvoltării spațiului digital comun.

În vederea dezvoltării spațiului digital comun, considerăm că este necesară regândirea sistemului de guvernare a serviciilor publice digitale, nu doar prin prisma respectării principiilor enunțate de către documentele europene, cât mai ales prin organizarea clară a unui cadru de guvernare digitală. Guvernarea digitală face referire mai degrabă la procese și mecanisme interne și externe din sectorul public decât strict la utilizarea tehnologiei digitale în furnizarea serviciilor publice. Aceasta din urmă nu presupune automat schimbarea proceselor, ci poate merge și în direcția transferului birocrăției existente în mediul online. Actorii publici și privați din societate pot contribui la o direcționare mai bună a utilizării tehnologiei digitale în serviciul public.

Astfel, a doua recomandare se referă la cooptarea actorilor de la diverse nivele decizionale și din diverse medii în structurile și mecanismele de guvernare digitală. Având în vedere fragmentarea serviciilor publice, actorii locali au acționat pe cont propriu în realizarea propriilor servicii locale digitale. Acestea riscă să fie incompatibile cu cadrul național propus a fi construit. Integrarea autorităților publice locale sau a serviciilor deconcentrate în structuri de guvernare, schimburi de informații și rețele informale poate contribui la crearea unor servicii uniforme și a unor procese regândite din perspectiva autorităților care au cel mai adesea contact direct cu cetățeanul. O rețea extinsă de actori, atât publici, cât și privați (sectorul academic, sectorul de business sau non-guvernamental) poate aduce expertiză extinsă. Consilii consultative, comitete de supraveghere, dar și consultări recurente și active cu cetățenii sunt doar câteva din structurile de guvernare digitală care pot fi utilizate. Mai mult, implicarea activă a cetățenilor și integrarea cu adevărat a acestora în procesele regândite pot aduce un plus de credibilitate autorităților publice.

În final, prezența unor actori variați aduce mai multă legitimitate procesului de transformare digitală a serviciilor publice.

Crearea spațiului digital comun Romania-Republica Moldova va contribui la dezvoltarea unor soluții compatibile cu standardele și reglementările Uniunii Europene, facilitând interacțiunile transfrontaliere fără piedici între cetățenii și mediul de afaceri din Republica Moldova și Uniunea Europeană.

BIBLIOGRAFIE

1. Conturarea viitorului digital al Europei // https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europe-digital-future_ro
2. Deceniul digital al Europei: obiective digitale pentru 2030 // https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_ro
3. Hotărârea Guvernului Nr. 6 din 06-01-2023 cu privire la unele măsuri pentru implementarea Memorandumului de înțelegere în domeniul transformării digitale dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, semnat la 11 februarie 2022 . In: Monitorul Oficial al RM, Nr. 5-8 din 13.01.2023.
4. Memorandumul de înțelegere în domeniul transformării digitale între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova // <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/02/MEMO-9.pdf>